

**PAVOL
RANKOV**

**LEGENDA
O JAZYKU**

NEPOMUCKÝ 1972

HOST

**Středověká legenda o svatém Janu Nepomuckém
oživá v normalizačních kulisách roku 1972**

PAVOL
RANKOV

LEGENDA
O JAZYKU

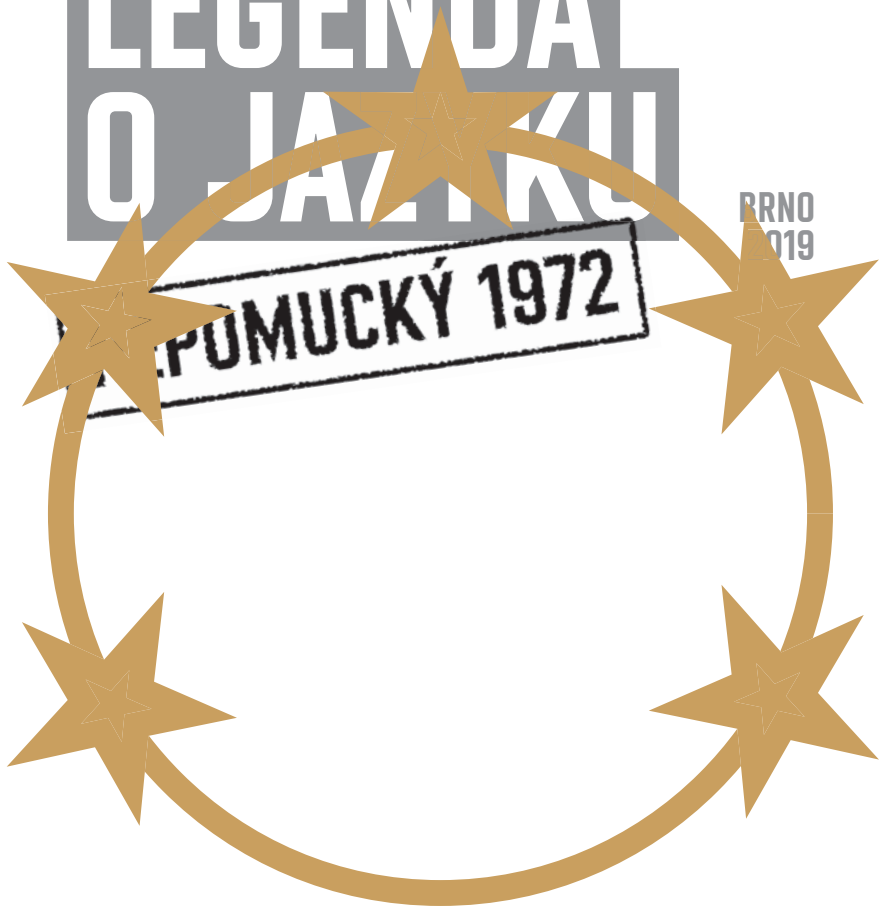
NEPOMUCKY 1972

PAVOL
RANKOV

LEGENDA
O JAZZU

BRNO
2019

BRNO
POMUCKÝ 1972

© Pavol Rankov, 2018

Cover photo © ČTK / Khol Pavel

Translation © Petra Darovcová, 2019

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2019 (elektronické vydání)

This book was published with a financial support from SLOLIA,
Centre for Information on Literature in Bratislava

Kniha vyšla s finanční podporou Komise SLOLIA,
Literární informační centrum v Bratislavě

ISBN 978-80-7577-853-6 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7577-854-3 (Formát ePub)

ISBN 978-80-7577-855-0 (Formát MobiPocket)

Z HANDLOVÉ DO PRAHY (1968—1972)

Pro nás to není teoretická otázka, ale součást naší zkušenosti. Stačí, zmíním-li se pouze o dvou „patologických formách“ — dvou „chorobách moci“ — o fašismu a stalinismu. Jedním z důvodů, proč jsou pro nás tak záhadné, je, že navzdory své historické jedinečnosti nejsou nijak původní. Používaly a zdokonalovaly mechanismy, které byly ve většině ostatních společností již přítomné. A více než to: navzdory svému šílenství používaly do značné míry ideje a prostředky naší politické racionality.

MICHEL FOUCAULT: SUBJEKT A MOC

Federální ministerstvo vnitra vycházejíc při veškeré své činnosti z cílů a směrnic schválených nejvyššími orgány KSČ vykonává v rozsahu působností stanovených ústavními a jinými zákony, obecně závaznými předpisy a usneseními vlády ČSSR správu státních záležitostí Československé socialistické republiky.

ROZKAZ MINISTRA VNITRA ČSSR Č. 44/1969

Od konce šedesátých let sledoval Július Dobrotka nejprve všechny zprávy o projektech pražského metra a potom i o jeho budování s velkým zaujetím, které občas vyústilo

do zasněných představ. Představoval si, že i on se stane jedním z budovatelů tohoto jedinečného díla, že bude pomocí nejmodernějších razících strojů připravovat tunely pro druhý nejmodernější způsob dopravy. Ten první, úplně nejmodernější, pochopitelně představovaly rakety, které dříve nebo později přistanou na Měsíci. Nepochyboval, že už za pár let bude člověk kráčet po povrchu Měsíce, ale ta představa ho zase tolik nevzrušovala, protože byla od každodenního života miliard pozemšťanů příliš vzdálená. Pan Dobrotka nehleděl vzhůru k obloze, ale dolů do podzemí, kde prožil velkou část svého života.

Dobrotkovi bydleli v Handlové. Tam otec rodiny pracoval v podniku Uhelné a lignitové doly. Svému dospívajícímu synu Tomášovi předčítal všechny zprávy o jakýchkoliv podzemních drahách, na které v novinách a časopisech narazil, a pokoušel se mu vysvětlit technologické rozdíly mezi způsobem ražení důlních štol a tunelů pro podzemní dráhu. Chlapec, který se dlouhodobě zajímal o historii, jen mlčky pokyvoval hlavou, nikdy se otce na nic nezeptal ani neprojevil hlubší zájem.

Své manželce Anně se Július Dobrotka zase snažil objasnit, jaký je rozdíl mezi budováním metra, které bude brzy převážet lidi z jednoho konce pulzujícího moderního velkoměsta na druhý, a dobýváním hnědého uhlí, které navždy zůstane jen lignitem, kaustobiolitem, tedy ohromnou masou mrtvých kamenů, z nichž některé jsou sice občas zkrášlené otiskem rostlinných těl, ale i tato výzdoba jen potvrzuje, že život uhelného světa skončil v období třetihor, nejdříve před dvěma a půl miliony a nejpozději před pětadesáti miliony let. Ať už platí jedno, nebo druhé, je to nepředstavitelně dávno. Tyto mrtvé zuhelnatělé rostlinné zbytky už nečeká nic jiného než

spálení, při němž se do ovzduší uvolní škodlivý oxid uhličitý společně s proměnlivým množstvím ještě škodlivějšího oxidu siřičitého, nemluvě o arzenu a rtuti. Tyto jedy opravdu zabíjejí, jsou ničiteli života.

Paní Dobrotková poslouchala manželovy nadšené přednášky o podzemních drahách ve světových metropolích se shovívavým úsměvem. A i do něho se občas musela nutit, protože jakékoliv rýpání se v podzemí, hloubení důlních štol nebo ražení tunelů se jí spojovalo především s obrovským sesuvem, který v Handlové před několika lety zničil sto padesát domů, a ještě k tomu poškodil cestu, vodovod a elektrické vedení. Anna Dobrotková byla učitelka dějepisu a zeměpisu na střední všeobecně vzdělávací škole v Prievidze, nedávno přejmenované na gymnázium, a více než manželovo snění o technickém pokroku v podzemní dopravě ji těšil synův zájem o historii. Žijí přece ve druhé polovině šedesátých let dvacátého století a v Československu se o mnohých událostech z poválečné minulosti začalo už i veřejně mluvit úplně jinak než dřív. Paní Anna byla přesvědčená, že dobří historici, kteří napíší dějiny země bez jakéhokoliv překrucování a zatajování, jsou pro společnost stejně potřební jako dobří inženýři pro stavbu podzemní dráhy.

I ona sama se opatrně začala věnovat tématu, o němž se ještě před pár lety smělo výhradně mlčet. Profesorka střední všeobecně vzdělávací školy měla skromný plán, že jednou snad napíše útlou brožuru o Krikehájcích, hornonitranských Němcích, na které si pamatovala ze svých školních let. V Handlové, tedy v Krickerhau, jich tehdy žilo víc než Slováků, ale dnes tam není ani jediný. Zapisovala si slova německého původu v hornonitranském nářečí, navštívila několik starších lidí a zaznamenala si

jejich zdráhavě vyprávěné vzpomínky. Zvláště ji zajímalo, co se dělo na sklonku války. Vzpomínala na své spolužačky a jejich matky, které se na konci zimy v pětačtyřicátém roce s pláčem loučily, nechtěla však slyšet jen emoce a dojmy, ale co nejvíce objektivních faktů. Zjišťovala, na základě jakého nařízení hornonitranští Němci před příchodem fronty téměř všichni odešli, pokoušela se vypátrat, kolik z nich bylo členy Deutsche Partei či oddílů Heimatschutzu, kolik jich zahynulo na frontě nebo padlo do zajetí a na dlouhé roky skončilo na Sibiři. Dokonce i o sibiřských lágrech se opatrně začínalo veřejně mluvit. Paní Annu však hlavně zajímalo, ačkoliv to už ani historie nebyla, co je s handlovskými Němci dnes, jak se začlenili do života v Německu, jak vzpomínají na svoje rodné město nebo třeba kde žijí její tehdejší spolužačky a kamarádky ze sousedství, na jejichž jména a tváře lemované dlouhými copy si dosud vzpomínala. Jsou v NDR, nebo v NSR?

V osmašedesátém roce si paní Dobrotková přibrala ještě další aktivitu. Společně s handlovským farářem zorganizovala mezi lidmi sbírku na obnovu barokního interiéru kostela svaté Kateřiny. Za války byl kostel těžce poškozený a rekonstrukce ukončená před deseti lety zohlednila předválečný stav jen velmi málo. Bylo by pěkné obnovit alespoň majestátní oltář a tak si připomenout šikovnost starých mistrů a vzdát hold rozvinutému estetickému citění místních lidí z minulých staletí.

Jenže v srpnu přišla okupační vojska a situace v Československu se začala měnit. Kolo dějin se roztočilo opačným směrem. Alexander Dubček a obrození komunisté ve vedení ustupovali z jedné pozice za druhou. V dubnu 1969 Dubčeka nahradil Husák, který podrobil celé reformní

vedení komunistické strany zdrcující kritice. Tito lidé byli rázně zbaveni funkcí. V srpnu, při prvním výročí vpádu sovětských vojsk, Veřejná bezpečnost i Lidové milice tvrdě zakročily proti demonstracím, čímž se definitivně potvrdilo, že se československý stát ztotožnil s vlastní okupací.

Čistky pokračovaly a nezastavily se na úrovni ministrů, předsedů krajských národních výborů nebo krajských tajemníků komunistické strany, ba ani na úrovni předsedů okresních národních výborů a okresních tajemníků. V dubnu 1970 začala výměna členských legitimací komunistické strany, spojená s prověrkami postojů každého jednotlivého člena. U koho se ukázalo, že před dvěma lety zastával pravicově-revizionistické, oportunistické či protisocialistické postoje, starou legitimaci mu odebrali a novou už nevydali. Tak bylo z Komunistické strany Československa vyloučeno téměř půl milionu členů, a to i proto, že mnozí snaživí tajemníci předem stanovili počty vyloučených. Úlohou podřízených ve vylučovacích komisích bylo jen naplnit kvóty, tudíž dosáhnout stanoveného počtu.

„Z komunistické strany je možné vyloučit jen toho, kdo do ní předtím sám vstoupil, ne?“ zasmál se pan Dobrotka.

„Nech toho,“ zamračila se na manžela paní Dobrotková. „Vyloučení jsou většinou slušní lidé. Děsím se toho, kdo v té jejich straně vůbec zůstane.“

„No kdo asi? Jenom komunisti!“ znovu se ironicky ušklíbl pan Dobrotka.

Jenže nezůstalo pouze u čistek uvnitř komunistické strany. Stále důsledněji a přísněji byly hodnoceny postoje, názory a činy — ačkoliv těch v osmašedesátém mnoho

nebylo — i celkem bezvýznamných lidí. Ovšem učitele, formující mladou socialistickou generaci, režim za bezvýznamné rozhodně nepovažoval. Spíše naopak, podle znovu oprášených bolševických ideálů o zostřeném ideologickém boji je to právě světonázorově správně zorientovaný pedagog, kdo může vytrhnout dítě z tmářské výchovy v kontrarevolucionářské rodině.

V červnu 1971, přímo poslední den školního roku, si profesorku Dobrotkovou nenápadně zavolal ředitel školy. Šetrně jí naznačil, že na nedávné poradě na odboru školství městského národního výboru mu jedna soudružka naznačila, že jí samé bylo naznačeno, aby si začala více všímat profesorky dějepisu na gymnáziu, která v krizovém roce 1968 projevila nebývalý zájem o zvelebování kostela. A mimochodem i v současnosti se v tomto kostele pravidelně zúčastňuje bohoslužeb, což by snad kádrovému profilu učitelky tělocviky tolik vadit nemuselo, ale tady mluvíme o dějepise, který je společně s občanskou naukou nejvíce světonázorově formativním předmětem, takže ředitel nakonec profesorce Dobrotkové naznačil, že mu bylo naznačeno, že pokud půjde do tuhého — ale vždyť do tuhého už dávno jde —, pak nebude mít velkou šanci Aničku ve škole udržet, vždyť on sám je jen řadový ředitel gymnázia. Dokonce bez rudé legitimace, a takový ředitel je dnes čím dál tím větší rarita.

Cestou domů si paní Dobrotková uvědomila, že pokud ji ze školy vyhodí, záhy by mohli vyhodit i jejího syna. Tomáše čekala příští rok maturita, a i kdyby mu dovolili střední školu dokončit, dostat se na vysokou s kádrovým profilem syna propuštěné pedagožky by neměl šanci.

Náhle se v hlavě Anny Dobrotkové zrodil plán: „Julku, co kdybys přece jen napsal do Prahy, že chceš stavět to

jejich metro? Zkušenosti i výuční list na to přece máš,“ řekla manželovi, když přišel z odpolední směny domů.

Kádrové a personální oddělení Metrostavu bylo v létě roku 1971 zavalené došlou poštou. Svoje žádosti tam poslaly tisícovky vyloučených komunistů, které vzápětí vyhodili i ze zaměstnání, a oni si teď hledali práci přiměřenou svému novému společenskému postavení. A v této záplavě prosebných žádostí od ztroskotanců se objevil dopis od soudruha ze Slovenska, jakého v podniku opravdu potřebovali. Vyučený horník s dvacetiletou zkušeností, člen Brigády socialistické práce, který nikdy nebyl vyloučen ze strany. V odpovědi mu vedoucí kádrového a personálního oddělení potvrdila, že vzhledem k tomu, že soudruh Dobrotka má rodinu, může být okamžitě po nástupu do Metrostavu zařazen i do pořadníku na podnikový byt.

Soudružce Dobrotkové, která se ucházela o místo středoškolské profesorky dějepisu a zeměpisu v Praze, napsal ředitel prievdzského gymnázia hned na začátku prázdnin posudek. Jmenovaná je dělnického původu, a proto vždy, zejména však v krizovém období roku 1968, vychovávala své žáky v duchu marxismu-leninismu a proletářského internacionalismu a nikdy se nenechala strhnout k avanturistickým pravičáckým politickým excesům. Zúčastňovala se brigád při zkrášlování okolí školy, v rámci mimoškolních aktivit vedla kroužek Naše kořeny, díky němuž se žáci seznamovali s dějinami dělnického hnutí v místě bydliště a okolí. Má hluboce zakořeněný materialistický světonázor. V závěru posudku sice musel soudruh ředitel připustit, že jmenovaná není členkou KSČ, ale vzápětí dodal, že jí ani nikdy nebyla — už tedy nemusel zdůrazňovat, že pokud předtím členkou nebyla, tak teď není ani vyloučenou členkou.

Když si paní Dobrotková posudek přečetla, vděčně ředitelce objala.

„Vy máte odvalu jako kamikadze,“ řekla.

„Pokud myslíte sebevražednou odvalu, tak v tom s vámi souhlasím. Když jsem to psal, připadal jsem si, jako bych páchal kariéerní harakiri,“ zabručel ředitel.

Večer si kádrové hodnocení své manželky přečetl i pan Dobrotka.

„Představ si, co si o tobě ti, kdo si to přečtou, v Praze pomyslí,“ smál se. „Kdybych já byl ředitel školy, tak takovou bolševickou svini určitě nevezmu.“

„Julo, jak to o mně mluvíš? A před naším synem!“ urazila se paní Dobrotková. „A mimochodem, tenhle posudek nepošlu na žádnou pražskou školu, ale na odbor školství městského národního výboru. Tam jsou bolševické svině všichni.“

Před začátkem školního roku 1971/1972 byly stavy pražských středoškolských pedagogů zdecimované ze dvou důvodů. Dosud se nepodařilo zacelit díry po stovkách učitelů, kteří po sovětské okupaci emigrovali, a už vznikly nové mezery v důsledku nedávných stranických prověrek, po kterých právě v rezortu školství následovala nejmohutnější vlna propouštění. Žádost soudružky ze Slovenska přišla v pravý čas.

PRVNÍ TÝDEN

Ve společnosti, jako je naše, jsou samozřejmě známy procedury vylučování. Nejzřejmější a také nejznámější z nich je zákaz. Dobře se ví, že nemáme právo všechno říci, že nemůžeme mluvit o všem za jakýchkoliv okolností, že konečně nemůže kdokoliv mluvit o čemkoliv. Tabu předmětu, rituál okolnosti, privilegované nebo výhradní právo subjektu, který mluví: už zde máme hru tří typů zákazů, které se kříží, navzájem posilují nebo kompenzují, vytvářející komplexní mřížku, jež se neustále modifikuje.

MICHEL FOUCAULT: DISKURS. AUTOR. GENEALOGIE

Československá kontrarozvědka se ve své činnosti opírá o pomoc osob, zpravidla čs. občanů, kteří jsou ochotni a mohou pomáhat kontrarozvědce při maření podvratné činnosti vnějšího a vnitřního nepřítele.

ROZKAZ MINISTRA VNITRA ČSSR Č. 8/1972

V pondělí 2. října 1972, na samém začátku zimního semestru, se Tomáš Dobrotka usadil v posluchárně až do poslední řady. Před pár týdny se dočetl — zřejmě ve *Stoplus-jedničce*, kterou odebíral otec —, že spousta lidí v restauraci nebo kině si nejradyji sedá na místa, kde mají hned

za zády zeď. Prý je to atavistické chování z pravěkých dob, kdy byl člověk v neustálém ohrožení a stěna jeskyně nebo skalního převisu představovala jistotu, že odtud žádný útok nepřijde. Tomášovi coby milovníkovi historie se ta teorie velice zalíbila — zdánlivě nesmyslný zvyk, jehož logiku odhalí jen ten, kdo ví něco o životě před padesáti tisíci lety. A i kdyby u něj zděděný instinkt náhodou selhal, sedal si do rohu místnosti cíleně. Budoucí historik si osvojoval moudrost dávných předků.

Když Tomáš před chvílí vstoupil do učebny, byli tam zatím jen dva budoucí studenti, na rozdíl od něj oba nakrátko ostříhaní a v tesilových oblecích, takže se Tomáš lekl, že se hned první den školy dopustil neomluvitelného *faux pas* proti akademické etiketě (tento výraz si osvojil teprve nedávno, a když se ho posléze naučil i vyslovovat, velice si ho oblíbil). Mladíci seděli v první řadě, Tomáš zaujal místo až v poslední, odkud měl dobrý výhled na budoucí spolužačky a spolužáky. Vstupovali do místnosti stejně nejistě jako on, rychlým pohledem přelétli ze strany na stranu, směrem k podlaze řekli svoje „ahóóó“ a bez velkého vybírání si sedli na některé volné místo. Nikdo další už na sobě oblek naštětí neměl. Takže *faux pas* se nakonec dopustili právě ti dva, zaradoval se Tomáš. Jenže vzápětí si uvědomil, že musí začít uvažovat jinak, protože akademická svoboda by měla tolerovat jakýkoliv oděv, tedy i hnědé obleky mladíků v první řadě. Ale ani tato myšlenka se mu úplně nepozdávala, protože nepřiměřený byl přece už sám pojem akademická svoboda, a dokonce samo slovo svoboda, které se v roce 1972 v Československé socialistické republice ocitlo takřka na indexu a v denním tisku se používalo většinou s hanlivým podtónem.

Paní Dobrotková Tomáše opakovaně varovala, aby si na univerzitě dával dobrý pozor a nepouštěl si pusu na špacír, a to nejen před vyučujícími, ale ani před spolužáky. Všude kolem zuřila normalizace, jak obvykle dodával otec, takže československý občan si může svobodně vybrat už jedině to, jestli bude nadávat na počasí, nebo na fotbal. Tomáš, který napjatě očekával začátek vyučování, si vzápětí vzpomněl na situaci, kdy otec naposledy nadával na fotbal. Československá reprezentace se na nedávné mistrovství Evropy v Belgii vůbec neprobojovala, zato Rusáci, ti hnusní okupanti, získali stříbro. Tomáš se pokoušel otci vysvětlit, že to není úplně přesné, vždyť nejlepší sovětští hráči, tedy obránci Revaz Dzodzuašvili a Murtaz Churčilava, nejsou Rusové, ale Gruzínci. Otec jen vztekle mávl rukou. Matka, zřejmě aby otce přivedla na jiné myšlenky, se tehdy zeptala, jak se daří Lackovi Petrášovi. Fotbalistou, který vyrůstal v Baníku Prievidza, se chlubil celý okres (včetně Handlové), na mistrovství světa v Mexiku před dvěma lety dal dokonce gól Brazílii. Stejně jako o jeho nechtitelné střele se všude mluvilo i o gestu, které vzápětí následovalo — Petráš, fotbalový reprezentant komunistického Československa, si klekl a pokřižoval se. A po gólu, který za pár dní vstřelil Rumunsku, to zopakoval. Jenže Tomáš si dobře vzpomínal, že stejně jako po evropském šampionátu ve dvaasedmdesátém roce otec nadával už i po mistrovství světa v sedmdesátém, protože kromě dvou Petrášových gólů se celé československé mužstvo nezmohlo na žádný další, takže domů přicestovalo se třemi prohrami a ubohým skóre.

Lední hokej Tomášova otce nezajímal. Asi proto, že neměl bruslit a v životě nedržel v ruce hokejku. Pan Dobrotka pochyboval, jestli je to vůbec sport, když si někteří

hráči chrání hlavy přilbami, takže vypadají jako jeho kolegové z handlovských Uhelných a lignitových dolů nebo pražského Metrostavu. Kdyby Tomášova otce hokej zajímal, určitě by den předtím, v neděli prvního října, sledoval spolu se synem přátelský, ale o to prestižnější zápas Československa s kanadským výběrem NHL. Pan Dobrotka se jen na chvíli zastavil před obrazovkou a podotkl, že proti sobě hrají dvě mužstva profesionálů, ale zatímco o jedněch se to tají a celému světu se lže, že socialistický vrcholový sport je čistě amatérský, ti druzí jsou na to hrdí, protože být profesionálem znamená podávat špičkové výkony. Podle Tomáše v tomto zápase nepodali dobrý výkon rozhodčí — byli to Čechoslováci a zřejmě se příliš snažili být vůči Kanadčanům nezaujatí. Obě mužstva hrála výborně. Výsledek 3:3 byl vlastně vítězstvím Kanady, protože ještě pár vteřin před koncem Československo vyhrávalo. Taková remíza Tomáše mrzela víc než prohra.

Mnohem lepší profesionální výkony podávali amatérští českoslovenští hokejisté v dubnu 1972 na pražském mistrovství světa. Vždyť dokonce získali zlato. Památný byl hlavně druhý zápas se Sovětským svazem. Všichni to chápali jako odvetu za okupaci v osmašedesátém. Československo zvítězilo 3:2 a Tomáš měl stále před očima vítězný gól, bombu Jaroslava Holíka vystřelenou úplně nečekaně z neobvyklé pozice. Zato pana Dobrotku během hokejového mistrovství úplně pohltila jiná zvláštní událost s bombou. Dva muži unesli z Československa do Německé spolkové republiky dopravní letadlo (pilotovi vyhrožovali bombou). O necelé dva měsíce později unesla skupina deseti mladých lidí do Německa další československé letadlo. Ti už ani nevyhrožovali, ale rovnou pilota zastřelili.

Kromě fotbalu vlastně pana Dobrotku žádné jiné sporty nezajímaly. Nesledoval ani soutěže na olympijských hrách v Mnichově, které skončily před několika týdny. Dokonce i během olympiády zajímala Tomášova otce jen politika a terorismus. Čtvrtého září totiž členové palestinské teroristické skupiny přepadli pokoje izraelských olympioniků a o den později zavraždili jedenáct členů výpravy. Pan Dobrotka sledoval v československé televizi i na zahraničních rozhlasových stanicích všechny podrobnosti — rekapitulace útoku, požadavky únosců, reakce izraelské vlády, převoz unesených na letiště i nevydařený zásah německé policie. U nedělního oběda tehdy manželce a synovi řekl, že tito lidé, tím myslel teroristy, jsou úplně stejní jako hitlerovci. Nejdřív zabíjejí Židy, ale brzo budou vraždit každého, kdo je jiný než oni. A dodal, že je vyzbrojují Rusáci i Čechoslováci, což ho vůbec nepřekvapuje. Paní Dobrotková navrhla, aby se po obědě za zavražděné sportovce pomodlili.

Tomáš přerušil svoje vzpomínání hned poté, co do učebny vstoupil mladý muž, který byl v rozvrhu uveden jako odborný asistent. Sebevědomě se rozhlédl po místnosti, potom se usmál a semestr mohl začít.

„Dobré ráno, soudružky a soudruzí! Jmenuji se doktor Bořivoj Šindelář. Za jménem mám i kandidáta věd, ale na tituly si nepotrpím, takže mě tak oslovovat nemusíte. Vítám vás na filozofické fakultě slavné Univerzity Karlovy! Většinu přednášek a seminářů budete mít v této budově na náměstí Krasnoarmějců. Vyučovat vás budou kolegové z několika fakultních pracovišť, hlavně z katedry československých dějin, kam organizačně patřím i já, dále z katedry obecných dějin a pravěku, jejíž součástí

je oddělení pravěku nacházející se v Celetné číslo 20, katedry věd o antickém starověku, která sídlí v budově na Ovocném trhu číslo 5, a katedry pomocných věd historických a archivního studia. Kromě toho, jak už jistě víte z rozvrhu, máte i celofakultní předměty společného základu, například Dějiny mezinárodního dělnického hnutí a Komunistické strany Československa nebo tělesnou výchovu, které zabezpečují další pracoviště. Musíte se v tom co nejrychleji zorientovat. Na rozdíl od střední školy jste nyní zodpovědní sami za sebe. Já sice budu vaším ročníkovým vedoucím — což je něco jako třídní učitel, avšak na vyšší úrovni —, ale klíčovým momentem naší spolupráce bude fakt, že jste všichni plnoletí. Každému soudruhovi a každé soudružce v této místnosti už bylo osmnáct, že?“

Usmívající se doktor Bořivoj Šindelář sebejistě přelétl pohledem učebnu. Někteří studenti a studentky souhlasně pokývali hlavou, ale na většině tváří se zračilo spíše napjaté očekávání. I Tomáš napjatě očekával. Vyučující se pořád usmíval. Jako by před sebou neměl svoje budoucí studenty, ale přátele z časů vlastních studií, se kterými se konečně setkal. Tomášovi tato Šindelářova kolegiálnost připadala od první chvíle nejen falešná, ale i velmi špatně zahraná.

„Budu působit jako váš ročníkový vedoucí, takže pokud budete mít jakékoliv problémy, se kterými si nebudete vědět rady na příslušných pracovištích fakulty, můžete se obrátit na mě. Pochopitelně jste sem nepřišli studovat proto, abyste měli problémy, ale abyste se stali fundovanými historiky. Se mnou budete mít předmět Československé dějiny I., nebo přesněji, budu vás učit jednu hodinu tohoto předmětu. Jak víte, druhou hodinu Československých dějin I. vás bude ve středu učit kolegyně